

N:o 24.

Af herr **Ljungberg**, *angående skrifvelse till Konungen om vidtagande af kraftiga åtgärder för det unionella försvarsväsendets ordnande m. m.*

Misstag i *inre* politiska eller ekonomiska frågor kunna vanligen med lätthet rättas och äro sällan af den ingripande natur, att de äfventyra statens lif och välfärd. Annat är förhållandet med *yttre* politiska frågor. Har man i sådana en gång begått större misstag, kan hela staten däraf se sin ära fläckad och sitt väl rubbadt. Det är därför jag ansett det för mig vara en plikt att fästa Riksdagens uppmärksamhet på nödvändigheten att bringa en fråga till definitiv lösning, som alltför länge ingifvit hvarje tänkande svensk den största oro och nu kommit till den punkt, att ett än vidare fullföljande af den väg utföre, på hvilken man ledt oss, skall snart med nödvändighet föra oss till undergångens brant.

Felet må vara hvems som helst; men man behöfver endast vara svensk för att med smärta se, hvilken förundransvärd eftergifvenhet för alla, äfven de mest orimliga norska anspråk, som alltsedan unionens början och i stigande skala uppenbarat sig.

Få eller ingen skulle hafva mycket beklagat sig häröfver, om den frid, endräkt och styrka, som nationen lofvat sig af denna dyrköpta förening, genom nämnda undfallenhet vunnits. Men, såsom hvar och en vet, har just *motsatsen* inträffat. Den särskilda repre-

sentation, som vår dåvarande kronprins, i början af förra århundradet, med ett penndrag förskaffade Norge, har, i förening med en allt återhåll och måtta saknande press i samma land, oupphörligt oroat vår nation med nya kraf och, hvad pressen angår, till och med *hotelser* att i farans stund svika oss. Norrmännen ha så föga betänkt innebörden af ett statsförbund och faran af dess försvagande, att de alltjämt sökt utvidga den klyfta emellan de båda folken, som den bedröfliga unionsförfattningen öppnat; och de hafva därtill funnit ett alltför villigt understöd i våra unionsstyrelser, den ena efter den andra, ehuru det vill synas som dessa, väl vetande, huru besviken svenska nationen måste känna sig vid åsynen af den bittra och eländiga skörd alla dess uppoffringar lämnat, bort hafva sig synnerligen angeläget att afhjälpa bristerna i unionsfördragen och att sålunda i någon mån försona Sverige med dess förluster.

Att man gått helt annorlunda till väga och åsidosatt alla de mångfaldiga tillfällen, som i dessa hänseenden erbjudit sig, är icke obekant, men för att förklara, huru vi kunnat komma till den punkt, där vi nu befinna oss, och för att motivera det yrkande, som jag måste framställa, ber jag att få i största korthet beröra några fakta ur eftergifternas sorgliga historia.

Redan år 1814, kort efter det första föreningsfördragets avslutande, erbjöd sig ett tillfälle, då en sammanslutning till betecknande af rikenas enhet emot utlandet kunnat ske, i det att stortinget begärde, att norska fartyg, som då buro endast dansk flagg (med ett norskt lejon i öfra hörnet), skulle på aflägsnare farvatten få begagna *svenska* flaggan. Man lät nu norrmännen med åtnjutande af sistnämnda flaggas skydd, där fara var, i sju år bära *dansk* flagga på andra farvatten.

Sedan, när Norge begärde *delaktighet i utrikes ärendena* och förändring af den dittills gemensamma *örlogsflaggan* m. m., beviljades detta 1835 och 1844. Unionskonungen fick snart anledning att ångra denna utan villkor af unionens reform visade eftergifvenhet, den hade skett i förlitande på en tacksamhet och högsinhet, som helt och hållet saknades, där man sökte dem; men det oaktadt lämnades ett tredje tillfälle till unionens förbättrande obegagnadt, då norskarne med ifver begärde riksståthållareämbetets upphäfvande, och medgifvandet häraf, 1873, gaf dessutom ett dåligt prejudikat, emedan det lärde norrmännen att efter behag handskas

med de stadganden af unionell natur, som intagits i norska grundlagen, men hvilka man ej ansett behöfligt upprepa i riksakten.

Med förbigående af de flera efterföljande drag, som kunde anföras på en oförklarlig svaghet för obehöriga norska fordringar, må här blott tilläggas den upprörande eftergifvenheten för Norges beslut af 1898, att de svenska färgerna skulle utrifvas ur norska handelsflaggan, ett beslut, som alldeles onödigtvis *promulgerades* för utlandet, samt vidare den kungl. sanktionen å det norska stortingets beslut år 1901 om *befästningar mot Sverige*, tillsättandet af en kommitté år 1902 för *afveckling (!)* af det gemensamma konsulatväsendet, hvars upplösning svenska representationen aldrig medgifvit, och den kungliga propositionen af samma år till stortinget om *exporttull på svensk malm*, trots de försäkringar malmbolaget förut erhållit, att en sådan tull ej skulle ifrågakomma. Därtill har ytterligare i dessa dagar kommit upprättandet i Kristiania af ett departement för *utrikesärenden*, en chikan för Sverige, som åtminstone bort besparas oss.

En hufvudorsak till det bekymmer, den nuvarande ställningen inom unionen förorsakar hvarje tänkande svensk, är slutligen det oordnade och särskildt för Sverige synnerligen farliga tillståndet inom unionsförsvarets område.

Vid trenne kommittéförhandlingar — 1839—44, 1856 samt 1865—67 — har det blifvit konstateradt, huru nödvändig en ordnad samverkan emellan de båda rikenas stridskrafter skulle vara vid flentligt öfverfall på något af rikena, och bestämda regler hafva i detta hänseende blifvit vid alla dessa förhandlingar öfverenskomna; men ehuru de svenska kommitterade därvid, för att komma till något resultat, gått mycket långt i eftergifter både i politiskt och militäriskt afseende, synes unionsregeringen icke, i anseende till förväntadt motstånd från norrmännens sida, hafva tilltrött sig att för nationalförsamlingarne framlägga hvarken förslaget af 1844 eller det af 1856, och det af 1867 blef år 1871 förkastadt af stortinget och därefter äfven afslaget af Riksdagen.

Denna motvilja i Norge mot gemensamhet i försvaret har sedermera ingalunda förminskats, utan tvärtom, när man sett huru unionsregeringen och svenskarne tåla allt, alltmera öppet framträdt, såsom man kan finna däraf, att när en ny unionskommitté i slutet af år 1895 nedsattes, så blef dess uppdrag af *stortinget* inskränkt till ordnande af *konsulatväsendet* och *utrikesstyrelsen*, under det att

Riksdagen ansåg det vara »en bjudande nödvändighet, att de anledningar till split och missämja, som låge i de unionella bestämmelsernas ofullständighet, skyndsamt aflägsnades medelst en *fullständig revision* af desamma»; och man fick därefter det egendomliga skådespelet af en unionskommitté, hvars *norska* hälft (både majoritet och minoritet) lämnade alla Sveriges fordringar om ett ordnadt unionsförsvar m. m. alldeles å sido, under det att till och med de *svenska* ledamöternas majoritet, med en förunderlig själförnekelse, inledde sitt utlåtande med att »i *främsta rummet*» sätta den från *norsk* sida väckta frågan om nytt »ordnande af utrikesstyrelsen»; och först i andra eller tredje rummet (ty den af norrmännen åtrådade *konsulära skilsmessan* behandlades äfven med mycken omsorg) kom *försvarsfrågan*. Något gemensamt utlåtande kunde, som bekant är, icke åstadkommas. Kort förut hade ju också ett folk, som icke förut på 30 år förskaffat sig ett enda sjödueligt krigsfartyg, i hast, när det gällde att imponera på *Sverige*, i utlandet beställt 2 (och snart därefter ytterligare 2) pansarfartyg och i öfrigt företagit betydliga rustningar, riktade mot förbundsbrodern.

Men det är icke nog, att den unionella försvarsfrågan icke under den mer än 80-åriga tidsperiod, som hittills sedan föreningens stiftelse tilländalupit, gått ett steg framåt, utan snarare gått tillbaka, samt att svenska regeringen aldrig kan förmås att göra ett ordnande af denna fråga till *villkor* för någon af sina oupphörliga eftergifter. Det bör icke fördöljas, att *opinionen* i Norge är så förblindad i afseende på faran för detta land själf, att denne märkvärdige förbundsbroder tydligen aldrig godvilligt skall åtaga sig en delaktighet i unionens försvar, som äger rum i *hvarje annan* unionsstat. Så t. ex. yttrade Joh. Sverdrup vid ett tillfälle: »Det norska försvarets tyngdpunkt kan aldrig ligga i en unionskontingent. Det vore betänkligt att ställa norska trupper till en främmande (!) makts rådighet.» Vid ett annat tillfälle förklarade samme man det vara »den största dårskap, om vi någonsin bunde vår arméorganisation i ett eller annat hänseende till en öfverenskommelse med Sverige.»

En annan norрман förklarade, att »det finnes ej tecken till att Norge skulle ha med Sverige att göra». Han ville ej veta af revision, utan bör hvardera nationen låta sina intressen bekämpa den andras. (Det bör således vara en permanent strid?).

Till och med på en fest i Stockholm för några stortingsdeputerade, yttrade en norsk professor (Schweigaard), att Norge ej

ville höra talas om någon revision, att man icke skulle få en enda norrman att ingå därpå samt att man med Sverige endast vill hafva en »fælles konge».

Något senare yttrade en annan norrman: »Vårt försvars mål och viktigaste uppgift är att möta möjliga angrepp från Sverige; och norska konstitutionskommittén af 1896 yttrade: »Norska grundlagen bör frigöras från allt det, som rör det med Sverige ingångna försvarsförbundet» (ett yrkande, som bifölls, dock med otillräcklig majoritet, nämligen 53 röster mot 51). — För bedömande af den offentliga moralen i Norge bör måhända äfven omnämnas ett yttrande år 1891 af en bland Norges ledande män (Bernier): »Hvad vi kräfva, det är», sade han, »rätt till att *obundna af något som hälst kontrakt (!)*, kunna när som hälst häfda vår fulla rätt (?) som själfständig stat på det här omhandlade området (utrikesärendena) i den utsträckning, som vi under för handen varande omständigheter kunna känna oss manade att göra».

När man härtill lägger den ovilja de norska tidningarna uttala och äfven militära myndigheter ådagalägga icke blott emot alla gemensamma krigsöfningar, som icke lära ha ägt rum på öfver 50 år, utan äfven mot att låta svenska officerare bevista norska fältöfningar eller bese norska fästningar ens utifrån (hvilket allt i Sverige tillåtes norska officerare); och om man vidare ihågkommer, att det landtvärn, som vid unionens stiftelse utgjorde blott $\frac{1}{3}$ af hela norska armén, nu blifvit förökadt till $\frac{2}{3}$ däraf, samt att af de linjetrupper, som skulle få bistå Sverige, numera endast 18,000 man få, utan stortingets särskilda tillstånd, gå öfver gränsen, så lärer väl ingen kunna förneka, att det bistånd, vi i farans stund skulle kunna förvänta från Norge, icke synes blifva hvarken villigt eller betydande. Man har också i våra högre militära kretsar börjat lämna det ur räkningen. (Redan för mer än 20 år sedan yrkade Björnson (på Stiklestad, 1882) unionens upplösning). Men när sålunda de separatistiska sträfvanterna i Norge allt mera skjuta fart, och de styrande här i landet visa sig mer och mer benägna att understödja dessa sträfvanterna, som redan tydligen gå därpå ut att af hela unionen få behålla endast konungen, genom hvilken de hoppas kunna, utan minsta ansvarighet och gengäld, erhålla försvar, ledning af Sveriges öden och stora ekonomiska fördelar, hvarför skulle vi då behålla denna olyckliga förening; ty såsom en aktad ledamot af denna kammare en gång (i skriften Unions-

kommitténs resultat) skref: »Unionen är icke sitt eget mål, den är blott ett medel till de folks välfärd, som den förenar, och den har närmast blifvit skapad för att vara ett medel till *Sveriges* välfärd. Och om det så är, att den icke kan fylla sin uppgift att vara ett sådant medel, utan i stället förvandlas till ett medel för vårt lands *ofärd* — då har unionen förlorat sitt *raison d'être*. Då kan icke såsom grund för unionens bevarande åberopas, att *Sveriges* heder bjuder det att icke låta sig beröfvas hvad det en gång tillkämpat sig, ty ingen har heder af att för skenet af ära bevara hvad som i verkligheten bringar honom skada och nesa. Och lika litet betyder i sådant fall det påståendet, att unionen är för *Sverige* en garanti för yttre fred, ty äfven freden kan köpas för dyrt, och den är för dyrt köpt, om priset är förlusten af vår självständighet». Hvad som nödvändiggör och påskyndar en (numera af vår egen regering understödd) *upplösning* eller åtminstone en genomgripande *ombildning* af unionen är den sannolikhet vi, genom mångfaldiga ojäfviga bevis äga, att den skandinaviska halfön innan kort kan vara utsatt för öfverfall af en stormakt, samt att vi då nödgas splittra våra svaga krafter för att, jämte vårt eget vidsträckta land, försvara äfven ett Norge, från hvilket vi själfva icke kunna påräkna det minsta verkningsfulla bistånd, men väl allehanda trakasserier och etikettstrider.

Inom vår dynasti saknas icke konungaämnena för den norska tronen, om man icke i grannlandet föredrager republiken, hvilket jag betviflar; och *Sverige* finge för sig allena behålla sin konung, som kunde ägna sin häg och sina krafter åt vårt land allena och hade blott *dess* väl till mål och rättesnöre.

Så som förhållandet nu är, kan det icke utan *Sveriges* förnedring och slutliga undergång fortgå; ty, låtom oss i korthet se huru ställningen är:

Den gemensamma konungens makt är i det ena riket nära nog enväldig,

medan han i det andra riket visserligen icke till namnet är utan makt, men i verkligheten numera underkastad eller underkastar sig några vänsterledares nycker och ensidiga sträfvanden.

*Genom detta för en stat med urgammal frihet och självständighet ohållbara tillstånd får *Sverige* gång efter annan vidkännas stora både politiska och ekonomiska uppoffringar; och det skulle icke kunna för-*

undra, om Sverige för utlandet framstode såsom ett svagt, kraftlöst land, som icke förstår eller förmår göra sig respekteradt;

den af vederbörande alltför svagt bekämpade åtrå, som norskarne allt ifrån unionens början visat att undandraga sig de för förbundsstatens bestånd nödvändiga uppoffringar och förpliktelser, under det att de icke skytt något medel att vinna nya rättigheter och fördelar, omöjliggör all endröktig samverkan både i krig och fred;

då de norska anspråken äro i oafslåligt stigande och tydligen icke hafva någon gräns, i det man, efter hvarje svensk eftergift, ropar: »Nästa steg!» och sålunda t. ex. nu, sedan unionstecknet fått borttagas, fordrar upplösning af den konsulära gemenskapen, hvarpå krafvet därnäst gäller egen utrikesstyrelse och diplomati, allt utan att Norge skulle åtaga sig den minsta själfständiga ansvarighet för de förvecklingar, som därigenom kunde föranledas, hvilken ansvarighet däremot fortfarande skulle tillhöra eller åtminstone i hufvudsaklig mån delas af det fränskilda Sverige; så kan ingen tänkande människa hysa något hopp om frid och lugn på halfön, så länge denna union fortvarar.

Skulle det lyckas Norge att få en norrman på utrikesministerplatsen, att icke tala om förvärfvet af den »egna» utrikesministern, skulle Sverige aldrig mera kunna föra en själfständig politik, men likväl bära hela tungan af den, som dikterades af den norska enkammaren, med dess oberäkneliga vänstermajoritet; och det skulle från den stunden vara omöjligt att utkräfva en rättvis ömsesidighet i unionsförsvaret.

Man börjar i Norge äfven fordra, att unionskonungen skall, med hof och diplomati, halfva året hafva sitt residens i Kristiania, för att än mera än hittills behärskas af de norska intressena. — Unionen är norska vänsterns bindemedel, och nya mot Sverige riktade »kraf» skola därför aldrig saknas.

En genomgripande förändring i våra styrandes politik, ett kraftigt och bestämdt nej till alla splittringsförsök, med ett ord: en svensk politik i stället för en norsk, skulle ännu kunna rädda unionen; men hvem skulle våga hoppas något sådant?

Det lyckligaste för oss vore därför att blifva detta Norge helt och hållet kvitt; men denna möjlighet är oss af geografiska skäl betagen; och man kan därför knappast yrka upplösning af unionen utan att hafva något annat i stället att föreslå.

Intet tyckes därvid vara naturligare att antaga än ett försvarsförbund; och utan tvifvel skulle ett sådant vara för Sverige mera betryggande än det nuvarande lösliga unionsbandet, då Norge väl

icke då längre skulle kunna undkomma de *bestämde förpliktelser*, som det nu så envist undandraget sig.

Det kan dock icke nekas, att den framfarna tiden icke innebär synnerligen goda garantier för ett sådant förbunds fasthet och för norsk pliktkänsla. Det finnes knappt någon paragraf af unionell innebörd, hvarken i det första unionsfördraget eller i det andra, hvilken icke af norrmännen redan brutits, eluderats eller sökt brytas — jag påminner blott om *riksståthållareskapet*, om *vice konungadömet*, om de unionella ärendena i *sammansatta statsrådet*, hvilka de sökt draga till *norskt* statsråd; om rikenas *enhet mot utlandet*, om utrikesstyrelsens enhet och svenska karaktär m. m.

Jag tillåter mig slutligen anföra hvad Moltke 1868 yttrade i en ämbetsskrifvelse till Nordtyska förbundet: »Ett försvars- och anfallsförbund är städse en mycket ofullkomlig form för ömsesidigt understöd».

Men om således hvarken unionen, sådan den nu är, eller ett försvarsförbund kan bereda vårt fädernesland den fred och trygghet, som föreningen afsåg att skänka, så återstår dock måhända ett annat sätt att nå detta mål.

I en af de ledande norska tidningarne har någon gång blifvit sagdt, att då de båda nationerna, långt ifrån att älska hvarandra, »blott ligga på lur för att håna och draga nytta af hvarandras fel (en karaktäristik, som dock i verkligheten blott gäller Norge) borde en union, som ingendera vill bibehålla, upplösas och de båda folken endast »*holde fred med hinanden*». Denna idé, som förut syntes vara blott ett tomt tankefoster, kan, efter den senare tidens för Sverige så bittra erfarenheter, och då någon enighet i krig är otänkbar för dem, som i fred lefva i ständigt kif, icke anses så alldeles förkastlig.

Hvad Sverige i första rummet afsåg med sina offer och sträfvanden för Norges befrielse från Danmark och dess förvärfvande var en tryggare gräns i väster, och om nu, sedan vi, genom det bedröfliga sätt, hvarpå unionsfrågan blifvit skött, gått miste om alla andra fördelar af denna förbindelse, vi åtminstone kunde hafva någon trygghet mot öfverfall från västra sidan, då vi hade att försvara oss på den östra, vore ju ändock något vunnet, hälst till detta aftal, att »*hålla fred med hvarandra*», äfven borde läggas det, att hvartdera af rikena förbunde sig att *icke tillåta någon främmande*

makt att, i fientlig afsikt mot det andra riket, med en här öfvergå det enas område.

Sverige har i forna tider, långt mindre rustadt än nu, kunnat värna sitt land, och under en nationell konung och befriadt från skyldigheten att bortsända kanske sina bästa trupper till ett främmande lands försvar, vore segern för oss långt mera hoppfull och säker, än när vi med *delade krafter* skola upptaga striden med en mäktig fiende.

Det är, som man ser, alldeles icke omöjligt att ersätta den nuvarande unionen med något bättre; men om jag, det oaktadt, icke nu yrkar *föreningens upplösning*, har detta sin grund i min öfvertygelse, att Riksdagens medlemmar ännu icke gjort sig så förtrogna med denna viktiga fråga, att ett om sådan upplösning väckt förslag skulle kunna vinna nödig majoritet.

Visserligen har icke tid till en sådan mognad i omdömet saknats; ty snart efter unionens ingående voro mera klart skådande svenskar (bl. a. H. Järta) ense därom, att »den ofullkomliga» förening, som därvid bildades, icke i längden kunde äga bestånd; den innebure alltför många frön till sin upplösning»; och 42 år därefter förklarade konung Oscar I, att »föreningen vore olycksalig och icke kunde för framtiden innebära något godt». I senare åren har äfven mångfaldiga gånger blifvit af fosterländskt sinnade män offentligen uttaladt, att unionen är vårt fördärf och, med den eftergifvenhet för Norges oförsynta anspråk, som nu råder, kommer att tillintetgöra Sveriges själfständighet. Men den i sammanhang härmed på allt sätt gynnade slapphet och kortsynthet, som nu råder till och med bland dem, som skulle vara folkets män och värn, tillåter mig icke hoppas någon framgång åt ett nu framställt yrkande om unionens upplösning.

Jag är likväl fast öfvertygad att, i detta fall, likasom i flera andra, mina åsikter, först tillbakavisade, skola snart vinna erkännande, och jag hyser det hopp, att andra skola draga nytta af de upplysningar och erinringar, som jag ur en ganska rikhaltig erfarenhet och ett fentioårigt aktgifvande på unionsförhållandenas utveckling, nu kunnat lämna.

Den obenägenhet, som norrmännen hittills visat mot allt ordnande af unionsförsvaret, *måste*, så framt föreningen skall bestå, besegras; ty vi äro nödsakade att först och främst tänka på vår säkerhet och den farliga förpliktelse, som nu ensidigt betungar oss

och kan göra vår olycka, då vi icke äro ett folk, som ständigt *talat* om sin hederskänsla, för att i *handling* förneka den.

I stället för att begära en allmän revision, som är norrmännen så motbjudande, och att i underhandlingarne inblanda oviktiga och för oss endast skadliga förändringar i konsulatväsende och utrikesstyrelse, måste nya förhandlingar upptagas endast beträffande *försvarsväsendet* och därvid unionsregeringen med kraft och allvar påyrka gemensamma omsorger och ansträngningar för att betrygga de båda rikenas frihet och själfständighet.

Det gäller härvid icke blott borttagandet af det oförsvarliga hinder för en ärlig och genomförd samverkan emellan de båda rikenas militära krafter, som norrmännen upprest i den under helt andra förhållanden tillkomna och sedermera till sin omfattning så ofantligt utvidgade 25 § i deras grundlag. Det erfordras äfven, om det stora målet skall vinnas, andra högst viktiga bestämmelser, hvilka jag tror mig här böra påpeka, då Norges skyddsvakt här i landet stundom låtsat sig icke förstå, *hvilka* skyldigheter Norge skulle ikläda sig för ett ordnadt unionsförsvar.

1. Till en början bör, efter min tanke, aftal träffas därom, att *krig och förmänelser mot ena riket* i lika mån gälla det *andra* (detta har vid ett tillfälle, å norska sidan, förnekats).

2. Att *rustningar* för neutralitetens bevarande eller för mötande af befaradt fientligt angrepp ske samtidigt och med all den energi förhållandena påkalla, i hvilket afseende proportionellt lika *kreditiver* böra, på förhand, vara ställda till unionskonungens förfogande.

3. Att i en militär konvention bestämmes dels, *huru stor del af folkmängden* hvarterda rikets *krigshär* bör minst utgöra, dels ock *huru stor styrka* hvarterda riket skall underhålla i *sjökrigsmakt*.

4. Att rikena skola, hvar för sig, *städse underhålla* en krigshär, så organiserad, utrustad och öfvad, att den, när krig utbryter, kan ofördröjligen *rycka i fält*; och bör likaledes den bestämda minimisjömakten *städse hållas i fullt tjänstbart stånd*.

5. Att den kontingent, som för unionsförsvaret bör lämnas, skall omfatta *alla* truppslag, utom landstormen; att de båda i Norge, i senare tider, från linjen afsöndrade åldersklasserna återföras därtill, samt att landstormen icke får förstoras på öfriga truppslags bekostnad.

6. Att den *inskränkning* i hjälpsändningens styrka, som skett i norska värnpliktlagen af 1885, *borttages*, samt

7. att en för *hela halfön gemensam försvarsplan*, beträffande såväl landt- som sjöförsvarets utarbetas.

Med dessa bestämmelser, som dock innefatta blott det oundgängligaste af villkoren för en tillfredsställande militärisk samverkan emellan rikena, skulle det vara en möjlighet, som för närvarande icke finnes, att med hopp om framgång tillbakaslå en eventuell fiende.

Tyvär måste man dock fråga sig, om vederbörande inom representationen och regeringen skola bemanna sig till en sådan kraftyttring, och huruvida sedermera, *om* det otroliga skedde, norska representationen skulle frågå sitt häfdvunna motstånd.

Måhända vore dock det senare lättare att öfvervinna än den svenska passiviteten; emedan det norska motståndet, grundadt hufvudsakligen på kännedom om våra vederbörandes svaghet och liknöjdhet, otvifvelaktigt skulle nödgas vika för en manlig hållning å svenska sidan och en bestämd förklaring, att Sverige *icke på annat villkor* kommer att i ringaste mån tillmötesgå norrmännens åtrå efter nya ensidiga ändringar å unionsväsendets område, ändringar, hvilka, om också beslutade af Norge, aldrig utan Sveriges samtycke och bistånd skulle kunna genomföras. Ultima ratio — unionens upplösning — ligger dessutom nära för handen.

Hvad åter beträffar den sorglöshet och klenmodighet hos våra vederbörande, som i så väsentlig mån gjort unionen så outhärdlig och hopplös för svenska nationen; så borde väl farans närhet jämte kännedom om den innerliga och i alla delar ordnade samverkan inom krigsväsendet, som i *alla* andra unionsstater äger rum, tillräckligt mana unionsregeringen att med större kraft än hittills taga sig denna utomordentligt viktiga angelägenhet an. Säkert är att, *om icke* detta sker, det för hvarje redlig svensk blir en samvetsplikt att i tal och skrift verka för *skyndsam upplösning af en union*, som med hvarje dag mer och mer banar vägen för Sveriges förnedring och undergång.

Såsom ett försök att åtminstone ännu någon tid undgå denna *annars oundvikliga* upplösning får jag därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, *dels* att kraftiga åtgärder

mätte ofördröjligen vidtagas för åstadkommande, utan inblandning af andra frågor, af nya, bestämda föreskrifter, ledande till ett fullständigt och tidsenligt ordnande af det unionella försvaret, så att de förenade rikena med tillförsikt må kunna möta hotande faror, dels ock att, till dess sådant ordnande ägt rum, alla åtgärder för andra förändringar & unionsväsendets område må lämnas å sido.

Stockholm den 26 januari 1903.

C. E. Ljungberg.
